

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους (02. Dhammapada-
aṭṭhakathā)

7. Το κεφάλαιο για τον άξιο (7. Arahantavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους

7. Arahantavaggo

1. Jīvakapañhavatthu

90. Gataddhinoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jīvakambavane viharanto jīvakena puṭṭhapañhaṃ ārabha kathesi. Jīvakavatthu khandhake vitthāritameva.

Ekasmiṃ pana samaye devadatto ajātasattunā saddhiṃ ekato hutvā gijjhakūṭaṃ abhiruhitvā paduṭṭhacitto “satthāraṃ vadhissāmi”ti silaṃ pavijjhi. Taṃ dve pabbatakūṭāni sampaṭicchimsu. Tato bhijjitvā gatā papaṭikā bhagavato pādaṃ paharitvā lohitaṃ uppādesi, bhusā vedanā pavattiṃsu. Bhikkhū satthāraṃ maddakucchiṃ nayimsu. Satthā tatopi jīvakambavanaṃ gantukāmo “tatha maṃ nethā”ti āha. Bhikkhū bhagavantaṃ ādāya jīvakambavanaṃ agamaṃsu. Jīvako taṃ pavattiṃ sutvā satthu santikaṃ gantvā vaṇapaṭikammatthāya tikhiṇabhesajjaṃ datvā vaṇaṃ bandhitvā satthāraṃ etadavoca - “bhante, mayā antonagare ekassa manussassa bhesajjaṃ kataṃ, tassa santikaṃ gantvā puna āgamissāmi, idaṃ bhesajjaṃ yāva mamāgamanā baddhaniyāmeneva tiṭṭhatū”ti. So gantvā tassa purisassa kattabbakiccaṃ katvā dvārapidahanavelāya āgacchanto dvāraṃ na sampāpuṇi. Athassa etadahosi - “aho mayā bhāriyaṃ kammaṃ kataṃ, yvāhaṃ aññatarassa purisassa viya tathāgatassa pāde tikhiṇabhesajjaṃ datvā vaṇaṃ bandhiṃ, ayaṃ tassa mocanavelā, tasmīṃ amuccamāne sabbarattiṃ bhagavato sarīre pariḷāho uppajjissatī”ti. Tasmīṃ khaṇe satthā ānandattheraṃ āmantesi - “ānanda, jīvako sāyaṃ āgacchanto dvāraṃ na sampāpuṇi, ‘ayaṃ vaṇassa mocanavelā’ti pana cintesi, moci na”nti. Thero moci, vaṇo rukkhato challi viya apagato. Jīvako antoaruṇeyeva satthu santikaṃ vegena āgantvā “kiṃ nu kho, bhante, sarīre vo pariḷāho uppanno”ti pucchi. Satthā “tathāgatassa kho, jīvaka, bodhimaṇḍeyeva sabbapariḷāho vūpasanto”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

90. “Gataddhino visokassa, vip̐pamuttassa sabbadhi;
Sabbaganthappahīnassa, pariḷāho na vijjatī”ti.

Tattha gataddhinoti gatamaggassa kantāraddhā vaṭṭaddhāti dve addhā nāma. Tesu kantārapaṭipanno yāva icchitaṭṭhānaṃ na pāpuṇāti, tāva addhikoyeva, etasmīṃ pana patte gataddhi nāma hoti. Vaṭṭasannissitāpi sattā yāva vaṭṭe vasanti, tāva addhikā eva. Kasmā? Vaṭṭassa akhepitattā. Sotāpannādayopi addhikā eva, vaṭṭaṃ pana khepetvā ṭhito khīṇāsavo gataddhi nāma hoti. Tassa gataddhino. Visokassāti vaṭṭamūlakassa sokassa vigatattā visokassa. Vip̐pamuttassa sabbadhīti sabbesu khandhādidhammesu vip̐pamuttassa, sabbaganthappahīnassāti catunnampi ganthānaṃ pahīnattā sabbāganthappahīnassa. Pariḷāho na vijjatīti duvidho pariḷāho kāyiko cetasiko cāti. Tesu khīṇāsavassa sītuṇhādivasena uppannattā kāyikapariḷāho

anibbutova, taṃ sandhāya jīvako pucchati. Satthā pana dhammarājatāya desanāvidhikusalatāya cetasikapariḷāhavasena desanaṃ vinivattento, “jīvaka, paramatthena evarūpassa khīṇāsavassa pariḷāho na vijjati”ti āha.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Jīvakapañhavatthu paṭhamam.

2. Mahākassapatttheravatthu

91. Uyyuñjantīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto mahākassapatttheraṃ ārabba kathesi.

Ekasmiñhi samaye satthā rājagahe vuṭṭhavasso “addhamāsaccayena cārikaṃ pakkamissāmī”ti bhikkhūnaṃ ārocāpesi. Vattaṃ kiretaṃ buddhānaṃ bhikkhūhi saddhiṃ cārikaṃ caritukāmānaṃ “evaṃ bhikkhū attano pattapacanacīvararajanādīni katvā sukhaṃ gamissantī”ti “idāni addhamāsaccayena cārikaṃ pakkamissāmī”ti bhikkhūnaṃ ārocāpanaṃ. Bhikkhūsu pana attano pattacīvarādīni karontesu mahākassapatttheropi cīvarāni dhovī. Bhikkhū ujjhāyiṃsu “thero kasmā cīvarāni dhovati, imasmiṃ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti. Tattha ye therassa na ñātakā, te upaṭṭhākā, ye na upaṭṭhākā, te ñātakā. Te therassa catūhi paccayehi sammānasakkāraṃ karonti. Ettakaṃ upakāraṃ pahāya esa kahaṃ gamissati? Sacepi gaccheyya, māpamādakandarato paraṃ na gamissati”ti. Satthā kira yaṃ kandaraṃ patvā nivattetabbayuttake bhikkhū “tumhe ito nivattatha, mā pamajjitthā”ti vadati. Taṃ “māpamādakandara”nti vuccati, taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ.

Satthāpi cārikaṃ pakkamanto cintesi - “imasmiṃ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti. Manussānaṃ maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi gantabbaṃ hoti, na sakkā vihāraṃ tucchaṃ kātuṃ, kaṃ nu kho nivattessāmī”ti? Athassa etadahosi - “kassapassa hete manussā ñātakā ca upaṭṭhākā ca, kassapaṃ nivattetuṃ vaṭṭati”ti. So therāṃ āha - “kassapa, na sakkā vihāraṃ tucchaṃ kātuṃ, manussānaṃ maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi attho hoti, tvaṃ attano parisāya saddhiṃ nivattassū”ti. “Sādhu, bhante”ti therō parisāya nivatti. Bhikkhū upajjhāyiṃsu “diṭṭhaṃ vo, āvuso, nanu idāneva amhehi vuttaṃ ‘mahākassapo kasmā cīvarāni dhovati, na eso satthārā saddhiṃ gamissantī’ti, yaṃ amhehi vuttaṃ, tadeva jāta”nti. Satthā bhikkhūnaṃ kathaṃ sutvā nivattitvā ṭhito āha - “bhikkhave, kiṃ nāmetaṃ kathethā”ti? “Mahākassapatttheraṃ ārabba kathema, bhante”ti attanā kathitaniyāmeneva sabbaṃ ārocesuṃ. Taṃ sutvā satthā “na, bhikkhave, tumhe kassapaṃ ‘kulesu ca paccayesu ca laggo’ti vadetha, so ‘mama vacanaṃ karissāmī’ti nivatto. Eso hi pubbe patthanaṃ karontoyeva ‘catūsu paccayesu alaggo candūpamo hutvā kulāni upasaṅkamituṃ samattho bhaveyya’nti patthanaṃ akāsi. Natthetassa kule vā paccaye vā laggo, ahaṃ candopamappaṭipadañceva ariyavaṃsappaṭipadañca kathento mama puttaṃ kassapaṃ ādiṃ katvā kathesi”nti āha.

Bhikkhū satthāraṃ pucchiṃsu - “bhante, kadā pana therena patthanā ṭhapitā”ti? “Sotukāmāttha, bhikkhave”ti? “Āma, bhante”ti. Satthā tesāṃ, “bhikkhave, ito kappasatasahassamatthake padumuttaro nāma buddho loke udapādī”ti vatvā padumuttarapādamūle tena ṭhapitapatthanaṃ ādiṃ katvā sabbaṃ therassa pubbacaritaṃ kathesi. Taṃ therapāliyaṃ vitthāritameva. Satthā pana imaṃ therassa

pubbacaritaṃ vitthāretvā “iti kho, bhikkhave, ahaṃ candopamappaṭipadañceva ariyavaṃsappaṭipadañca mama puttaṃ kassapaṃ ādiṃ katvā kathesiṃ, mama puttassa kassapassa paccayesu vā kulesu vā vihāresu vā pariveṇesu vā laggo nāma natthi, pallale otarivā tattha caritvā gacchanto rājahaṃso viya katthaci alaggoyeva mama putto”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

91. “Uyyuñjanti satīmantō, na nikete ramanti te;
Haṃsāva pallalaṃ hitvā, okamokaṃ jahanti te”ti.

Tattha uyyuñjanti satīmantoti sativapullappattā khīṇāsavā attanā paṭividdhaguṇesu jhānavipassanādīsu āvajjanasamāpajjanavuṭṭhānādhiṭṭhānapaccavekkhaṇāhi yuñjanti ghaṭenti. Na nikete ramanti teti tesam ālaye rati nāma natthi. Haṃsāvāti desanāsīsametaṃ, ayaṃ panettha attho - yathā gocarasampanne pallale sakuṇā attano gocaraṃ gahetvā gamanakāle “mama udakaṃ, mama padumaṃ, mama uppalaṃ, mama kaṇṇikā”ti tasmīṃ ṭhāne kañci ālayaṃ akatvā anapekkhāva taṃ ṭhānaṃ pahāya uppatitvā ākāse kīlāmānā gacchanti; evamevaṃ khīṇāsavā yattha katthaci viharantāpi kulādīsu alaggā eva viharitvā gamanasamayepi taṃ ṭhānaṃ pahāya gacchantā “mama vihāro, mama pariveṇaṃ, mamūpaṭṭhākā”ti anālayā anupekkhāva gacchanti. Okamokanti ālayālayaṃ, sabbālaye pariccajantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

Mahākassapaṭṭheravatthu dutiyaṃ.

3. Belaṭṭhasīsattheravatthu

92. Yesaṃ sannicayo natthīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto āyasmantaṃ belaṭṭhasīsaṃ ārabha katesi.

So kirāyasmā antogāme ekaṃ vīthiṃ piṇḍāya caritvā bhattakiccaṃ katvā puna aparaṃ vīthiṃ caritvā sukkhaṃ kūraṃ ādāya vihāraṃ haritvā paṭisāmetvā “nibaddhaṃ piṇḍapātāpariyesanaṃ nāma dukkha”nti katipāhaṃ jhānasukhena vītināmetvā āhārena atthe sati taṃ paribhuñjati. Bhikkhū ñatvā ujjhāyitvā tamatthaṃ bhagavato ārocesuṃ. Satthā etasmīṃ nidāne āyatiṃ sannidhikāraparivajjanatthāya bhikkhūnaṃ sikkhāpadaṃ paññāpetvāpi therena pana apaññatte sikkhāpade appicchatāṃ nissāya katattā tassa dosābhāvaṃ pakāsento anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

92. “Yesaṃ sannicayo natthi, ye pariññātabhojanā;
Suññato animitto ca, vimokkho yesaṃ gocaro;
Ākāseva sakuntānaṃ, gati tesam durannayā”ti.

Tattha sannicayoti dve sannicayā - kammāsannicayo ca, paccayasannicayo ca. Tesu kusalākusalakammaṃ kammāsannicayo nāma, cattāro paccayā paccayasannicayo nāma. Tattha vihāre vasantassa bhikkhuno ekaṃ guḷapiṇḍaṃ, catubhāgamattaṃ sappiṃ, ekañca taṇḍulanāliṃ ṭhapentassa paccayasannicayo natthi, tato uttari hoti. Yesaṃ ayaṃ duvidhopi sannicayo natthi. Pariññātabhojanāti tīhi pariññāhi pariññātabhojanā. Yāguādīnāhi yāgubhāvādijānaṃ ñātapariññā, āhāre paṭikūlasaññāvasena pana bhojanassa parijānaṃ tīraṇapariññā, kabalīkārāhāre chandarāgaapakaḍḍhanaññaṃ pahānapariññā. Imāhi tīhi pariññāhi ye pariññātabhojanā. Suññato animitto cāti ettha appaṇihitavimokkhopi gahitoyeva.

Tiṇipi cetāni nibbānasseva nāmāni. Nibbānañhi rāgadosamohānaṃ abhāvena suññato, tehi ca vimuttanti suññato vimokkho, tathā rāgādinimittānaṃ abhāvena animittam, tehi ca vimuttanti animitto vimokkho, rāgādipaṇidhīnaṃ pana abhāvena appaṇihitam, tehi ca vimuttanti appaṇihito vimokkhoti vuccati. Phalasamāpattivāsena taṃ ārammaṇaṃ katvā viharantānaṃ ayaṃ tividho vimokkho yesaṃ gocaro. Gati tesam durannayāti yathā nāma ākāseṇa gatānaṃ sakuṇānaṃ padanikkhepassa adassanena gati durannayā na sakkā jānitum, evameva yesaṃ ayaṃ duvidho sannicayo natthi, imāhi ca tīhi pariññāhi pariññātabhojanā, yesaṃca ayaṃ vuttappakāro vimokkho gocaro, tesam tayo bhavā, catasso yoniyo, pañca gatiyo, satta viññāṇaṭṭhitiyo, nava sattāvāsāti imesu pañcasu koṭṭhāsesu iminā nāma gatāti gamanassa apaññāyanato gati durannayā na sakkā paññāpetunti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Belatṭhasīsattheravattu tatiyaṃ.

4. Anuruddhattheravattu

93. Yassāsavāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto anuruddhattheraṃ ārabba kathesi.

Ekasmiñhi divase thero jiṇṇacīvaro saṅkārakūṭādīsu cīvaraṃ pariyesati. Tassa ito tatiye attabhāve purāṇadutiyaikā tāvatimsabhavane nibbattitvā jālinī nāma devadhītā ahoṣi. Sā theram coḷakāni pariyesamānaṃ disvā therassa atthāya terasatthāyatāni catuhatthavitthātāni tīṇi dibbadussāni gahetvā “sacāhaṃ imāni iminā nīhārena dassāmi, thero na gaṇhissatī”ti cintetvā tassa coḷakāni pariyesamānassa purato ekasmiṃ saṅkārakūṭe yathā nesaṃ dasantamattameva paññāyati, tathā ṭhapesi. Thero tena maggena coḷakapariyesamānaṃ caranto nesaṃ dasantaṃ disvā tattheva gahetvā ākaḍḍhamāno vuttappamāṇāni dibbadussāni disvā “ukkaṭṭhapamsukūlaṃ vata ida”nti ādāya pakkāmi. Athassa cīvarakaraṇadivase satthā pañcasatabhikkhuparivāro vihāraṃ gantvā nisīdi, asītimahātherāpi tattheva nisīdiṃsu, cīvaraṃ sibbetum mahākassapatthero mūle nisīdi, sārīputtatthero majjhe, ānandatthero agge, bhikkhusaṅgho suttaṃ vaṭṭesi, satthā sūcipāsake āvuṇi, mahāmoggallānatthero yena yena attho, taṃ taṃ upanento vicari.

Devadhītāpi antogāmaṃ pavisitvā “bhontā ayyassa no anuruddhattherassa cīvaraṃ karonto satthā asītimahāsāvakaparivuto pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ vihāre nisīdi, yāguādīni ādāya vihāraṃ gacchathā”ti bhikkhaṃ samādapesi.

Mahāmoggallānattheropi antarābhatte mahājambupesim āhari, pañcasatā bhikkhū parikkhīnaṃ khādītum nāsakkhiṃsu. Sakko cīvarakaraṇaṭṭhāne bhūmiparibhaṇḍamakāsi, bhūmi alattakarāsarañjitā viya ahoṣi. Bhikkhūhi paribhuttāveseṇaṃ yāgukhajjakabhaddānaṃ mahārāsi ahoṣi. Bhikkhū ujjhāyīṃsu “ettakānaṃ bhikkhūnaṃ kiṃ evaṃbahukehi yāguādīhi, nanu nāma pamāṇaṃ sallakkhetvā ettakaṃ nāma āharathā”ti nītakā ca upaṭṭhākā ca vattabbā siyumu, anuruddhatthero attano nītiupaṭṭhākānaṃ bahubhāvaṃ nīpetukāmo maññe”ti, atha ne satthā “kiṃ, bhikkhave, kathethā”ti pucchitvā, “bhante, idaṃ nāmā”ti vutte “kiṃ pana tumhe, bhikkhave, ‘idaṃ anuruddhena āharāpita’nti maññathā”ti? “Āma, bhante”ti. “Na, bhikkhave, mama putto anuruddho evarūpaṃ vadeti. Na hi khīṇāsavā paccayapaṭisaṃyuttaṃ kathaṃ kathenti, ayaṃ pana piṇḍapāto devatānubhāvena nibbatto”ti anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

93. “Yassāsavā parikkhīṇā, āhāre ca anissito;
Suññato animitto ca, vimokkho yassa gocaro;
Ākāseva sakuntānaṃ, padaṃ tassa durannaya”nti.

Tattha yassāsavāti yassa cattāro āsavā parikkhīṇā. Āhāre ca anissitoti āhārasmiñca taṇhādiṭṭhinissayehi anissito. Padaṃ tassa durannayanti yathā ākāse gacchantānaṃ sakuṇānaṃ “imasmiṃ ṭhāne pādehi akkamitvā gatā, idaṃ ṭhānaṃ urena paharitvā gatā, idaṃ sīsena, idaṃ pakkhehī”ti na sakkā ñātuṃ, evameva evarūpassa bhikkhuno “nirayapadena vā gato, tiracchānayonipadena vā”tiādinā nayena padaṃ paññāpetuṃ nāma na sakkoti.

Desanāvasāne bahū sotāpatti phalādīni pāpuṇiṃsūti.

Anuruddhattheravattu catutthaṃ.

5. Mahākaccāyanattheravattu

- 94.** Yassindriyānīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā pubbārāme viharanto mahākaccāyanattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye bhagavā mahāpavāraṇāya migāramātuyā pāsādassa heṭṭhā mahāsāvakaparivuto nisīdi. Tasmīṃ samaye mahākaccāyanatthero avantīsu viharati. So panāyasmā dūratopi āgantvā dhammassavanaṃ paggaṇhātiyeva. Tasmā mahātherā nisīdantā mahākaccāyanattherassa āsanaṃ ṭhapetvā nisīdiṃsu. Sakko devarājā dvīhi devalokehi devaparisāya saddhiṃ āgantvā dibbagandhamālādīhi satthāraṃ pūjetvā ṭhito mahākaccāyanattheraṃ adisvā kiṃ nu kho mama, ayyo, na dissati, sādhu kho panassa sace āgaccheyyāti. Theropi taṃ khaṇaṇṇeva āgantvā attano āsane nisinnaeva attānaṃ dasseti. Sakko therāṃ disvā gopphakesu daḷhaṃ gahetvā “sādhu vata me, ayyo, āgato, ahaṃ ayyassa āgamanameva paccāsīsāmī”ti vatvā ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā gandhamālādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṃ atṭhāsī. Bhikkhū ujjhāyiṃsu. “Sakko mukhaṃ oloketvā sakkāraṃ karoti, avasesamahāsāvakānaṃ evarūpaṃ sakkāraṃ akaritvā mahākaccāyanaṃ disvā vegena gopphakesu gahetvā ‘sādhu vata me, ayyo, āgato, ahaṃ ayyassa āgamanameva paccāsīsāmī’ti vatvā ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā pūjetvā vanditvā ekamantaṃ ṭhito”ti. Satthā tesāṃ taṃ kathaṃ sutvā, “bhikkhave, mama puttena mahākaccāyanena sadisā indriyesu guttadvārā bhikkhū devānampi manussānampi piyāyevā”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

94. “Yassindriyāni samathaṅgatāni,
Assā yathā sārathinā sudantā;
Pahīnamānassa anāsavassa,
Devāpi tassa pihayanti tādino”ti.

Tassattho - yassa bhikkhuno chekena sārathinā sudantā assā viya cha indriyāni samathaṃ dantabhāvaṃ nibbisevanabhāvaṃ gatāni, tassa navavidhaṃ mānaṃ pahāya ṭhitattā pahīnamānassa catunnaṃ āsavānaṃ abhāvena anāsavassa. Tādinoti tādibhāvasaṇṭhitassa tathārūpassa devāpi pihayanti, manussāpi dassanañca āgamañca patthentiyevevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

6. Sāriputtattheravattu

95. Pathavisamoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto sāriputtattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye āyasmā sāriputto vuṭṭhavasso cārikaṃ pakkamitukāmo bhagavantaṃ āpucchitvā vanditvā attano parivārena saddhiṃ nikkhami. Aññepi bahū bhikkhū therāṃ anugacchiṃsu. Thero ca nāmagottavasena paññāyamāne bhikkhū nāmagottavasena kathetvā nivattāpesi. Aññataro nāmagottavasena apākaṭo bhikkhu cintesi - “aho vata mampi nāmagottavasena paggaṇhanto kathetvā nivattāpeyyā”ti thero mahābhikkhusaṅghassa antare taṃ na sallakkhesi. So “aññe viya bhikkhū na maṃ paggaṇhātī”ti there āghātaṃ bandhi. Therassapi saṅghāṭikaṇṇo tassa bhikkhuno sarīraṃ phusi, tenāpi āghātaṃ bandhiyeva. So “dāni thero vihārūpacāraṃ atikkanto bhavissatī”ti ñatvā satthāraṃ upasaṅkamitvā “āyasmā maṃ, bhante, sāriputto tumhākaṃ aggasāvakaṃhīti kaṇṇasakkhalīṃ bhindanto viya paharitvā akhamāpetvāva cārikaṃ pakkanto”ti āha. Satthā therāṃ pakkosāpesi.

Tasmiṃ khaṇe mahāmoggallānatthero ca ānandatthero ca cintesuṃ - “amhākaṃ aggajetṭhabhātārā imassa bhikkhuno apahaṭabhāvaṃ satthā no na jānāti, sīhanādaṃ pana nadāpetukāmo bhavissatīti parisāṃ sannipātāpessāmā”ti. Te kuñcikaṭṭhā pariveṇadvārāni vivaritvā “abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto, idānāyasmā sāriputto bhagavato sammukhā sīhanādaṃ nadissatī”ti mahābhikkhusaṅghaṃ sannipātesuṃ. Theropi āgantvā satthāraṃ vanditvā nisīdi. Atha naṃ satthā tamatthaṃ pucchi. Thero “nāyaṃ bhikkhu mayā pahaṭo”ti avatvāva attano guṇakathaṃ kathento “yassa nūna, bhante, kāye kāyagatāsati anupaṭṭhitā assa, so idha aññataraṃ sabrahmacāriṃ āsajja appaṭinissajja cārikaṃ pakkameyyā”ti vatvā “seyyathāpi, bhante, pathaviyaṃ sucimpi nikkhipanti, asucimpi nikkhipanti”tiadinā nayena attano pathavīsamacittatañca āpotejovāyo rajoharaṇacaṇḍālakumārakausabhachinnavisāṇasamacittatañca ahikuṇapādīhi viya attano kāyena aṭṭiyanañca medakathālikā viya attano kāyapariharaṇaṃ pakāsesi. Imāhi ca pana navahi upamāhi there attano guṇe kathente navasupi ṭhānesu udakapariyantaṃ katvā mahāpathavī kampi.

Rajoharaṇacaṇḍālakumārakamedakathāliko pamānaṃ pana āharaṇakāle puthujjanā bhikkhū assūni sandhāretuṃ nāsakkhiṃsu, khīṇāsavānaṃ dhammasaṃvego udapādi.

There attano guṇaṃ kathenteyeva abbhācikkhanakassa bhikkhuno sakalasarīre dāho uppajji, so tāvadeva bhagavato pādesu patitvā attano abbhācikkhanadosaṃ pakāsetvā accayaṃ desesi. Satthā therāṃ āmantetvā, “sāriputta, khama imassa moghapurisassa, yāvassa sattadhā muddhā na phalatī”ti āha. Thero ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggayha “khamāmahaṃ, bhante, tassa āyasmato, khamatu ca me so āyasmā, sace mayhaṃ doso atthī”ti āha. Bhikkhū kathayīṃsu “passatha dānāvuso, therassa anopamaguṇaṃ, evarūpassa nāma musāvādena abbhācikkhanakassa bhikkhuno upari appamattakampi kopāṃ vā dosaṃ vā akatvā sayameva ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggayha khamāpetī”ti. “Satthā taṃ kathaṃ sutvā, bhikkhave, kiṃ kathethā”ti pucchitvā “idaṃ nāma, bhante”ti vutte, “na bhikkhave, sakkā sāriputtasadisānaṃ kopāṃ vā dosaṃ vā uppādetuṃ,

mahāpathavīsadisam, bhikkhave, indakhīlasadisam pasannaudakarahadasadisāñca sārīputtassa citta’nti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

95. “Pathavisamo no virujjhati,
Indakhilupamo tādi subbato;
Rahadova apetakaddamo,
Saṃsārā na bhavanti tādino’ti.

Tassattho - bhikkhave, yathā nāma pathaviyaṃ sucīni gandhamālādīnīpi nikkhipanti, asucīni muttakarīsādīnīpi nikkhipanti, yathā nāma nagaradvāre nikhātaṃ indakhīlaṃ dārakādayo omuttentīpi ūhadantīpi, apare pana taṃ gandhamālādīhi sakkarontī. Tattha pathaviyā indakhīlassa ca neva anurodho uppajjati, na virodho; evameva yvāyaṃ khīṇāsavo bhikkhu aṭṭhahi lokadhammehi akampiyabhāvena tādi, vatānaṃ sundaratāya subbato. So “ime maṃ catūhi paccayehi sakkarontī, ime pana na sakkarontī”ti sakkārañca asakkārañca karontesu neva anurujjhati, no virujjhati, atha kho pathavisamo ca indakhilupamo eva ca hoti. Yathā ca apagatakaddamo rahado pasannodako hoti, evaṃ apagatakiḷesatāya rāgakaddamādīhi akaddamo vippasannova hoti. Tādinoti tassa pana evarūpassa sugatiduggatīsu saṃsaraṇavasena saṃsārā nāma na hontīti.

Desanāvasāne nava bhikkhusahassāni saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇiṃsūti.

Sārīputtattheravattu chaṭṭhaṃ.

7. Kosambivāsītissattherasāmaṇeravattu

96. Santaṃ tassa manaṃ hotīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto tissattherassa sāmaṇeraṃ ārabha kathesi.

Eko kira kosambivāsī kulaputto satthu sāsane pabbajitvā laddhupasampado “kosambivāsītissatthero”ti paññāyi. Tassa kosambiyaṃ vuṭṭhavassassa upaṭṭhāko ticīvarañceva sappiḥṇitañca āharitvā pādamūle ṭhapesi. Atha naṃ thero āha - “kiṃ idaṃ upāsakā”ti. “Nanu mayā, bhante, tumhe vassaṃ vāsītā, amhākañca vihare vuṭṭhavassā imaṃ lābhaṃ labhanti, gaṇhatha, bhante”ti. “Hotu, upāsaka, na mayhaṃ iminā attho”ti. “Kiṃ kāraṇā, bhante”ti? “Mama santike kappiyakārako sāmaṇero pi natthi, āvuso”ti. “Sace, bhante, kappiyakārako natthi, mama putto ayyassa santike sāmaṇero bhavissatī”ti. Thero adhivāsesi. Upāsako sattavassikaṃ attano puttaṃ therassa santikaṃ netvā “imaṃ pabbājethā”ti adāsi. Athassa thero kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. So khuraggeyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

Thero taṃ pabbājetvā aḍḍhamāsaṃ tattha vasitvā “satthāraṃ passissāmī”ti sāmaṇeraṃ bhaṇḍakaṃ gāhāpetvā gacchanto antarāmagge ekaṃ vihāraṃ pāvīsi. Sāmaṇero upajjhāyassa senāsanaṃ gahetvā paṭijaggi. Tassa taṃ paṭijaggantasappa vikālo jāto, tena attano senāsanaṃ paṭijaggituṃ nāsakkhi. Atha naṃ upaṭṭhānavelāyaṃ āgantvā nisinnaṃ thero pucchi - “sāmaṇera, attano vasanaṭṭhānaṃ paṭijaggita”nti? “Bhante, paṭijaggituṃ okāsaṃ nālattha”nti. “Tena hi mama vasanaṭṭhāneyeva vasa, dukkhaṃ te āgantukaṭṭhāne bahi vasitu”nti taṃ gahetvā senāsanaṃ pāvīsi. Thero pana puthujjano nipannamattova niddaṃ okkami. Sāmaṇero cintesi - “ajja me upajjhāyena saddhiṃ tatiyo divaso ekasenāsane

vasantassa, ‘sace nipajjitvā niddāyissāmi, therō sahaseyyaṃ āpajjeyyā’ti nisinnakova vītināmessāmi’ti upajjhāyassa mañcakasamīpe pallaṅkaṃ ābhujitvā nisinnakova rattim vītināmesi. Therō paccūsakāle paccuṭṭhāya “sāmaṇeraṃ nikkhamāpetuṃ vaṭṭatī”ti mañcakapasse ṭhapitabījaṇiṃ gahetvā bījanipattassa aggena sāmaṇerassa kaṭasārakaṃ paharitvā bījaṇiṃ uddhaṃ ukkhipanto “sāmaṇera, bahi nikkhamā”ti āha, bījanipattadaṇḍako akkhihi paṭihaññi, tāvadeva akkhi bhijji. So “kiṃ, bhante”ti vatvā uṭṭhāya “bahi nikkhamā”ti vutte “akkhi me, bhante, bhinna”nti avatvā ekena hatthena paṭicchādetvā nikkhami. Vattakaraṇakāle ca pana “akkhi me bhinna”nti tuṇhī anisīditvā ekena hatthena akkhihi gahetvā ekena hatthena muṭṭhisammuṇjaṇiṃ ādāya vaccakuṭiṇca mukhadhovanatṭhānaṇca sammajjitvā mukhadhovanodakaṇca ṭhapetvā parivenaṃ sammajji. So upajjhāyassa dantakaṭṭhaṃ dadamāno ekeneva hatthena adāsi.

Atha naṃ upajjhāyo āha - “asikkhito vatāyaṃ sāmaṇero, ācariyupajjhāyānaṃ ekena hatthena dantakaṭṭhaṃ dātuṃ na vaṭṭatī”ti. Jānāmaṃ, bhante, “na evaṃ vaṭṭatī”ti, eko pana me hattho na tucchoti. “Kiṃ sāmaṇerā”ti? So ādito paṭṭhāya taṃ pavattiṃ ārocesi. Therō sutvāva saṃviggamānaso “aho vata mayā bhāriyaṃ kammaṃ kata”nti vatvā “khamāhi me, sappurisa, nāhametaṃ jānāmi, avassayo me hohi”ti añjaliṃ paggayha sattavassikadārakassa pādamūle ukkuṭikaṃ nisīdi. Atha naṃ sāmaṇero āha - “nāhaṃ, bhante, etadatthāya kathesiṃ, tumhākaṃ cittaṃ anurakkhantena mayā evaṃ vuttaṃ nevettha tumhākaṃ doso atthi, na mayhaṃ. Vaṭṭasseveso doso, mā cintayittha, mayā tumhākaṃ vipaṭisāraṃ rakkhanteneva nārocita”nti. Therō sāmaṇerena assāsiyamānopi anassāsivā uppannasamvego sāmaṇerassa bhaṇḍakaṃ gahetvā satthu santikaṃ pāyāsi. Satthāpissa āgamaṇaṃ olokontova nisīdi. So gantvā satthāraṃ vanditvā satthārā saddhiṃ paṭisammodanaṃ katvā “khamāniyaṃ te bhikkhu, kiñci atirekaṃ aphāsukaṃ atthi”ti pucchito āha - “khamāniyaṃ, bhante, natthi me kiñci atirekaṃ aphāsukaṃ, apica kho pana me ayaṃ daharasāmaṇero viya añño atirekaguṇo na diṭṭhapubbo”ti. “Kiṃ pana iminā kataṃ bhikkhū”ti. So ādito paṭṭhāya sabbaṃ taṃ pavattiṃ bhagavato ārocento āha - “evaṃ, bhante, mayā khamāpiyamāno maṃ evaṃ vadesi ‘nevettha tumhākaṃ doso atthi, na mayhaṃ. Vaṭṭasseveso doso, tumhe mā cintayitthā’ti, iti maṃ assāsesiyeva, mayi neva kopāṃ, na dosamakāsi, na me, bhante, evarūpo guṇasampanno diṭṭhapubbo”ti. Atha naṃ satthā “bhikkhu khīṇāsavā nāma na kassaci kuppanti, na dussanti, santindriyā santamānasāva hontī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

96. “Santaṃ tassa manāṃ hoti, santā vācā ca kamma ca;
Sammadañña vimuttassa, upasantassa tādino”ti.

Tattha santaṃ tassāti tassa khīṇāsavasāmaṇerassa abhijjhādīnaṃ abhāvena manāṃ santameva hoti upasantaṃ nibbutaṃ. Tathā musāvādādīnaṃ abhāvena vācā ca pañātipātādīnaṃ abhāvena kāyakammaṇca santameva hoti. Sammadañña vimuttassāti nayena hetunā jānitvā pañcahi vimuttīhi vimuttassa. Upasantassāti abbhantare rāgādīnaṃ upasamena upasantassa. Tādinoti tathārūpassa guṇasampannassāti.

Desanāvasāne kosambivāsītissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.
Sesamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣīti.

Kosambivāsītissattherasāmaṇeravatthu sattamaṃ.

8. Sāriputtattheravatthu

97. Assaddhoti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto sāriputtattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi samaye tiṃsamattā āraññakā bhikkhū satthu santikaṃ āgantvā vanditvā nisīdimṣu. Satthā tesāṃ saha paṭisambhidāhi arahattassūpanissayaṃ disvā sāriputtattheraṃ āmantetvā “saddahasi tvam, sāriputta, saddhindriyaṃ bhāvitam bahulīkataṃ amatogadham hoti amatapariyosāna”nti evaṃ pañcindriyāni ārabha pañhaṃ pucchi. Thero “na khvāham, bhante, ettha bhagavato saddhāya gacchāmi, saddhindriyaṃ...pe... amatapariyosānaṃ. Yesañhetam, bhante, aññātaṃ assa adiṭṭham aviditaṃ asacchikataṃ aphasitaṃ paññāya, te tattha paresaṃ saddhāya gaccheyyūṃ. Saddhindriyaṃ...pe... amatapariyosāna”nti evaṃ taṃ pañhaṃ byākāsi. Taṃ sutvā bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “sāriputtatthero micchāgahaṇaṃ neva vissajjesi, ajjāpi sammāsambuddhassa na saddahatiyevā”ti. Taṃ sutvā satthā “kiṃ nāmetam, bhikkhave, vadetha. Ahañhi ‘pañcindriyāni abhāvetvā samathavipassanaṃ avaḍḍhetvā maggaphalāni sacchikātum samatto nāma atthīti saddahasi tvam sāriputto”ti pucchiṃ. So ‘evaṃ sacchikaronto atthi nāmāti na saddahāmi, bhante”ti kathesi. Na dinnassa vā katassa vā phalaṃ vipākaṃ na saddahati, nāpi buddhādīnaṃ guṇaṃ na saddahati. Eso pana attanā paṭividdhesu jhānavipassanāmaggaphaladhammesu paresaṃ saddhāya na gacchati. Tasmā anupavajjo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

97. “Assaddho akataññū ca, sandhicchedo ca yo naro,
Hatāvakāso vantāso, sa ve uttamaporiso”ti.

Tassatho - attano paṭividdhaguṇaṃ paresaṃ kathāya na saddahatīti assaddho. Akataṃ nibbānaṃ jānātīti akataññū, sacchikatanibbānoti attho. Vaṭṭasandhiṃ, saṃsārasandhiṃ chinditvā ṭhitoti sandhicchedo. Kusalākusalakammabījassa khīṇattā nibbattanāvakāso hato assāti hatāvakāso. Catūhi maggehi kattabbakicassa katattā, sabbā āsā iminā vantāti vantāso. So evarūpo naro.

Paṭividdhalokuttaradhammatāya purisesu uttamabhāvaṃ pattoti purisuttamoti.

Gāthāvasāne te āraññakā tiṃsamattā bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Sesajanassāpi satthikā dhammadesanā ahoṣīti.

Sāriputtattheravatthu aṭṭhamaṃ.

9. Khadiravaniyarevatattheravatthu

98. Gāme vāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto khadiravaniyarevatattheraṃ ārabha kathesi.

Āyasmā hi sāriputto sattāsītikoṭidhanaṃ pahāya pabbajitvā cālā, upacālā, sīsūpacālāti tisso bhaginiyo, cundo upasenoti ime dve ca bhātaro pabbājesi. Revatakumāro ekova gehe avasiṭṭho. Athassa mātā cintesi - “mama putto upatisso ettakaṃ dhanam pahāya pabbajitvā tisso ca bhaginiyo dve ca bhātaro pabbājesi, revato ekova avaseso. Sace imampi pabbājessati, ettakaṃ no dhanam nassissati, kulavaṃso pacchijjissati, daharakāleyeva naṃ gharāvāsena bandhissāmī”ti. Sāriputtattheropi paṭikacceva bhikkhū āṇāpesi “sace, āvuso, revato pabbajitukāmo āgacchati, āgatamattameva naṃ pabbājeyyātha, mama mātāpitaro micchādiṭṭhikā,

kiṃ tehi āpucchitehi, ahameva tassa mātā ca pitā cā”ti. Mātāpissa revatakumāraṃ sattavassikameva gharabandhanena bandhitukāmā samānājātike kule dārikaṃ vāretvā divasaṃ vavatthapetvā kumāraṃ maṇḍetvā pasādhettvā mahatā parivārena saddhiṃ ādāya kumārikāya ñātigharaṃ agamāsi. Atha nesaṃ katamaṅgalānaṃ dvinnampi ñātakesu sannipatitesu udakapātiyaṃ hatthe otāretvā maṅgalāni vatvā kumārikāya vuḍḍhiṃ ākaṅkhamānā ñātakā “tava ayyikāya diṭṭhadhammaṃ passa, ayyikā viya ciraṃ jīva, amma”ti āhaṃsu. Revatakumāro “ko nu kho imissā ayyikāya diṭṭhadhammo”ti cintetvā “katarā imissā ayyikā”ti pucchi. Atha naṃ āhaṃsu, “tāta, kiṃ na passasi imaṃ vīsavassasatikaṃ khaṇḍadantaṃ palitakesaṃ valittacaṃ tilakāhatagattaṃ gopānasivaṅkaṃ, esā etissā ayyikā”ti. “Kiṃ pana ayampi evarūpā bhavissatī”ti? “Sace jīvissati, bhavissati, tātā”ti. So cintesi - “evarūpampi nāma sarīraṃ jarāya imaṃ vippakāraṃ pāpuṇissati, imaṃ me bhātarā upatissena diṭṭhaṃ bhavissati, ajjeva mayā palāyitvā pabbajituṃ vaṭṭatī”ti. Atha naṃ ñātakā kumārikāya saddhiṃ ekayānaṃ āropetvā ādāya pakkamiṃsu.

So thokaṃ gantvā sarīrakiccaṃ apadisitvā “ṭhapetha tāva yānaṃ, otaritvā āgamissāmī”ti yānā otaritvā ekasmiṃ gumbhe thokaṃ papañcaṃ katvā agamāsi. Punapi thokaṃ gantvā teneva apadesena otaritvā abhiruhi, punapi tatheva akāsi. Athassa ñātakā “addhā imassa utṭhānāni vattantī”ti sallakkhetvā nātidaḥhaṃ ārakkhaṃ kariṃsu. So punapi thokaṃ gantvā teneva apadesena otaritvā “tumhe pājento purato gacchatha, mayaṃ pacchato saṅikaṃ āgamissāmā”ti vatvā otaritvā gumbābhimukho ahosi. Ñātakāpissa “pacchato āgamissatī”ti saññāya yānaṃ pājentā gamiṃsu. Sopi tato palāyitvā ekasmiṃ padese tiṃsamattā bhikkhū vasanti, tesam santikaṃ gantvā vanditvā āha - “pabbājetha maṃ, bhante”ti. “Āvuso, tvaṃ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito, mayaṃ te rājaputtabhāvaṃ vā amaccaputtabhāvaṃ vā na jānāma, kathaṃ pabbājessāmā”ti? “Tumhe maṃ, bhante, na jānāthā”ti? “Na jānāmāvuso”ti. “Ahaṃ upatissassa kaniṭṭhabhātiko”ti. “Ko esa upatisso nāmā”ti? “Bhante, bhaddantā mama bhātaraṃ ‘sāriputto’ti vadanti, tasmā mayā ‘upatisso’ti vutte na jānantī”ti. “Kiṃ pana tvaṃ sāriputtattherassa kaniṭṭhabhātiko”ti? “Āma, bhante”ti. “Tena hi ehi, bhātarā te anuññātamevā”ti vatvā bhikkhū tassa ābharaṇāni omuñcāpetvā ekamantaṃ ṭhapetvā taṃ pabbājetvā therassa sāsaṇaṃ pahiṇiṃsu. Thero taṃ sutvā bhagavato ārocesi - “bhante, ‘āraññikabhikkhūhi kira revato pabbājito’ti sāsaṇaṃ pahiṇiṃsu, gantvā taṃ passitvā āgamissāmī”ti. Satthā “adhivāsehi tāva, sāriputtā”ti gantuṃ na adāsi. Thero puna katipāhaccayena satthāraṃ āpucchi. Satthā “adhivāsehi tāva, sāriputta, mayampi āgamissāmā”ti neva gantuṃ adāsi.

Sāmaṇeropī “sacāhaṃ idha vasissāmi, ñātakā maṃ anubandhitvā pakkosissantī”ti tesam bhikkhūnaṃ santike yāva arahattā kammaṭṭhānaṃ uggaṇhitvā pattacīvaramādāya cārikaṃ caramāno tato tiṃsayojanike ṭhāne khadiravanaṃ gantvā antovasseyeva temāsabbhantare saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Theropī pavāretvā satthāraṃ puna tattha gamanattāya āpucchi. Satthā “mayampi gamissāma, sāriputtā”ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ nikkhami. Thokaṃ gatakāle ānandatthero dvedhāpathe ṭhatvā satthāraṃ āha - “bhante, revatassa santikaṃ gamanamaggesu ayaṃ parihārapatho saṭṭhiyojaniko manussāvāso, ayaṃ ujumaggo tiṃsayojaniko amanussapariggahito, katarena gacchāmā”ti. “Sīvali, pana, ānanda, amhehi saddhiṃ āgato”ti? “Āma, bhante”ti. “Sace, sīvali, āgato, ujumaggameva gaṇhāhī”ti. Satthā kira “ahaṃ tumhākaṃ yāgubhattaṃ uppādessāmi, ujumaggaṃ gaṇhāhī”ti avatvā “tesaṃ tesaṃ janānaṃ puññassa vipākadānaṭṭhānaṃ eta”nti

ñatvā “sace, sīvali, āgato, ujumaggaṃ gaṇhāhī”ti āha. Satthari pana taṃ maggaṃ paṭipanne devatā “amhākaṃ ayyassa sīvalittherassa sakkāraṃ karissāmā”ti cintetvā ekekayo jane vihare kāretvā ekayo janato uddhaṃ gantuṃ adatvā pāto vuṭṭhāya dibbayāguādīni gahetvā, “ayyo, no sīvalitthero kahaṃ nisinno”ti vicaranti. Thero attano abhihaṭaṃ buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa dāpesi. Evaṃ satthā saparivāro tiṃsayojanikaṃ kantāraṃ sīvalittherassa puññaṃ anubhavamānova āgamāsi. Revatattheropi satthu āgamaṇaṃ ñatvā bhagavato gandhakuṭiṃ māpetvā pañca kūtāgārasatāni, pañca caṅkamanasatāni, pañcarattiṭṭhānadivāṭṭhānasatāni ca māpesi. Satthā tassa santike māsamattameva vasi. Tasmim vasamānopi sīvalittherasseva puññaṃ anubhavi.

Tattha pana dve mahallakabhikkhū satthu khadiravanaṃ pavisanakāle evaṃ cintayimṣu - “ayaṃ bhikkhu ettakaṃ navakammaṃ karonto kiṃ sakkhissati samaṇadhammaṃ kātuṃ, satthā ‘sāriputtassa kaniṭṭho’ti mukholokanakiccaṃ karonto evarūpassa navakammikassa bhikkhussa santikaṃ āgato”ti. Satthāpi taṃ divasaṃ paccūsakāle lokaṃ voloketvā te bhikkhū disvā tesāṃ cittācāraṃ aññāsi. Tasmā tattha māsamattaṃ vasitvā nikkhamanadivase yathā te bhikkhū attano telanāḷiṇca udakatumbaṇca upāhanāni ca pamussanti, tathā adhiṭṭhahitvā nikkhamanto viharūpacārato bahi nikkhantakāle iddhiṃ vissajjesi. Atha te bhikkhū “mayā idaṇcidaṇca pamuṭṭhaṃ, mayāpi pamuṭṭha”nti ubhopi nivattitvā taṃ ṭhānaṃ asallakkhetvā khadirarukkhakaṇṭakehi vijjhamānā vicaritvā ekasmiṃ khadirarukkhe olambantaṃ attano bhaṇḍakaṃ disvā ādāya pakkamimṣu. Satthāpi bhikkhusaṅghaṃ ādāya puna māsamatteneva sīvalittherassa puññaṃ anubhavamāno paṭigantvā pubbārāmaṃ pāvisi.

Atha te mahallakabhikkhū pātova mukhaṃ dhovitvā “āgantukabhaddadāyikāya visākhāya gharaṃ yāguṃ pivissāmā”ti gantvā yāguṃ pivitvā khajjakaṃ khāditvā nisīdimṣu. Atha ne visākhā pucchi - “tumhepi, bhante, satthārā saddhiṃ revatattherassa vasanaṭṭhānaṃ agamitthā”ti. “Āma, upāsiketi, ramaṇīyaṃ, bhante, therassa vasanaṭṭhāna”nti. “Kuto tassa ramaṇīyatā setakaṇṭakakhadirarukkhagahanaṃ petānaṃ nivāsanaṭṭhānasadisāṃ upāsike”ti. Athaññe dve daharabhikkhū āgamimṣu. Upāsikā tesampi yāgukhajjakaṃ datvā tatheva paṭipucchi. Te āhaṃsu - “na sakkā upāsike vaṇṇetum, sudhammadevasabhāsadisāṃ iddhiyā abhisāṅkhaṭaṃ viya therassa vasanaṭṭhāna”nti. Upāsikā cintesi - “paṭhamāṃ āgatā bhikkhū aññathā vadiṃsu, ime aññathā vadanti, paṭhamāṃ āgatā bhikkhū kiñcideva pamussitvā iddhiyā vissatṭhakāle paṭinivattitvā gatā bhavissanti, ime pana iddhiyā abhisāṅkharitvā nimmitakāle gatā bhavissanti”ti attano paṇḍitabhāvena etamatthaṃ ñatvā “satthāraṃ āgatakāle pucchissāmī”ti atṭhāsi. Tato muhuttaṃyeva satthā bhikkhusaṅghaparivuto visākhāya gehaṃ gantvā paññattāsane nisīdi. Sā buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ sakkaccaṃ parivisitvā bhaddakiccāvasāne satthāraṃ vanditvā paṭipucchi - “bhante, tumhehi saddhiṃ gatabhikkhūsu ekacce revatattherassa vasanaṭṭhānaṃ ‘khadiragahanaṃ araṇṇa’nti vadanti, ekacce ‘ramaṇīya’nti, kiṃ nu kho eta”nti? Taṃ sutvā satthā “upāsike gāmo vā hotu araṇṇaṃ vā, yasmim ṭhāne arahanto viharanti, taṃ ramaṇīyamevā”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

98. “Gāme vā yadi vāraṇṇe, ninne vā yadi vā thale;
Yattha arahanto viharanti, taṃ bhūmirāmaṇeyyaka”nti.

Tattha kiñcāpi arahanto gāmate kāyavivekaṃ na labhanti, cittavivekaṃ pana labhanteva. Tesañhi dibbapaṭibhāgānī ārammaṇāni cittaṃ cāletuṃ na sakkonti. Tasmā gāmo vā hotu araññādīnaṃ vā aññataraṃ, yattha arahanto viharanti, taṃ bhūmirāmaṇeyyakanti so bhūmipadeso ramaṇīyo evāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “āvuso, kena nu kho kāraṇena āyasmā sīvalitthero sattadivasasattamāsādhikāni satta vassāni mātu kucchiyaṃ vasi, kena niraye pacci, kena nissandena lābhaggayasaggappatto jāto”ti? Satthā taṃ kathaṃ sutvā, “bhikkhave, kiṃ kathethā”ti pucchitvā, “bhante, idaṃ nāma”ti vutte tassāyasmato pubbakammaṃ kathento āha -

Bhikkhave, ito ekanavutikappe vipassī bhagavā loke uppajjitvā ekasmiṃ samaye janapadacārikaṃ caritvā pitu nagaraṃ paccāgamāsi. Rājā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa āgantukadānaṃ sajjetvā nāgarānaṃ sāsanaṃ pesesi “āgantvā mayhaṃ dāne sahāyakā hontū”ti. Te tathā katvā “rañña dinnadānato atirekataraṃ dassāmā”ti satthāraṃ nimantetvā punadivase dānaṃ paṭiyādetvā rañño sāsanaṃ paṇiṃsu. Rājā āgantvā tesam dānaṃ disvā “ito adhikataraṃ dassāmī”ti punadivasatthāya satthāraṃ nimantesi, neva rājā nāgare parājetuṃ sakkhi, na nāgarā rājānaṃ. Nāgarā chaṭṭhe vāre “sve dāni yathā ‘imasmiṃ dāne idaṃ nāma natthī”ti na sakkā hoti vattuṃ, evaṃ dānaṃ dassāmā”ti cintetvā punadivase dānaṃ paṭiyādetvā “kiṃ nu kho ettha natthī”ti oloketā allamadhumeva na addasaṃsu. Pakkamadhu pana bahuṃ atthi. Te allamadhussatthāya catūsu nagaradvāresu cattāri kahāpaṇasahassāni gāhāpetvā paṇiṃsu. Atheko janapadamanusso gāmabhojakaṃ passituṃ āgacchanto antarāmagge madhupaṭalaṃ disvā makkhikā palāpetvā sākhaṃ chinditvā sākhaḍḍakeneva saddhiṃ madhupaṭalaṃ ādāya “gāmabhojakassa dassāmī”ti nagaraṃ pāvisi. Madhuatthāya gato taṃ disvā, “ambho, vikkiṇiyaṃ madhu”nti pucchi. “Na vikkiṇiyaṃ, sāmī”ti. “Handa, imaṃ kahāpaṇaṃ gahetvā dehi”ti. So cintesi - “imaṃ madhupaṭalaṃ pādamaṭṭampi na agghati, ayaṃ pana kahāpaṇaṃ deti. Bahukahāpaṇako maññe, mayā vaḍḍhetuṃ vaṭṭatī”ti. Atha naṃ “na demī”ti āha, “tena hi dve kahāpaṇe gaṇhāhī”ti. “Dvīhipi na demī”ti. Evaṃ tāva vaḍḍhesi, yāva so “tena hi idaṃ sahassaṃ gaṇhāhī”ti bhaṇḍikaṃ upanesi.

Atha naṃ so āha - “kiṃ nu kho tvaṃ ummattako, udāhu kahāpaṇānaṃ ṭhapanokāsaṃ na labhasi, pādampi na agghanakaṃ madhuṃ ‘sahassaṃ gahetvā dehi’ti vadasi, ‘kiṃ nāmeta’”nti? “Jānāmahaṃ, bho, iminā pana me kammaṃ atthi, tenevaṃ vadāmī”ti. “Kiṃ kammaṃ, sāmī”ti? “Amhehi vipassībuddhassa atṭhasatṭhisamaṇasahassaparivārassa mahādānaṃ sajjitam, tatreakaṃ allamadhumeva natthi, tasmā evaṃ gaṇhāmī”ti. Evaṃ, sante, nāhaṃ mūlena dassāmi, sace “ahampi dāne pattim labhissāmi, dassāmī”ti. So gantvā nāgarānaṃ tamatthaṃ ārocesi. Nāgarā tassa saddhāya balavabhāvaṃ ñatvā, “sādhu, pattiko hotū”ti paṭijāniṃsu, te buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nisīdāpetvā yāgukhajjakaṃ datvā mahatiṃ suvaṇṇapātiṃ āharāpetvā madhupaṭalaṃ pīlāpesuṃ. Teneva manussena paṇṇākāratthāya dadhivārakopi āhaṭo atthi, so tampi dadhiṃ pātiyaṃ ākiritvā tena madhunā saṃsanditvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa ādito paṭṭhāya adāsi. Taṃ yāvadatthaṃ gaṇhantānaṃ sabbesaṃ pāpuṇi uttarimpi avasiṭṭhaṃ ahosiyeva. “Evaṃ thokaṃ madhu kathaṃ tāva bahūnaṃ pāpuṇi”ti na cintetabbaṃ. Tañhi buddhānubhāvena pāpuṇi. Buddhavisayo na cintetabbo. Cattāri

hi “acinteyyānī”ti vuttāni. Tāni cintento ummādasseva bhāgī hotīti. So puriso ettakaṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne devaloke nibbattitvā ettakaṃ kālaṃ saṃsaranto ekasmiṃ samaye devalokā cavitvā bārāṇasiyaṃ rājakule nibbatto pitu accayena rajjaṃ pāpuṇi. So “ekaṃ nagaraṃ gaṇhissāmī”ti gantvā parivāresi, nāgarānañca sāsanaṃ pahiṇi “rajjaṃ vā me dentu yuddhaṃ vā”ti. Te “neva rajjaṃ dassāma, na yuddha”nti vatvā cūḷadvārehi nikkhamitvā dārūdakādīni āharanti, sabbakiccāni karonti.

Itaropi cattāri mahādvārāni rakkhanto sattamāsādhikāni satta vassāni nagaraṃ uparundhi. Athassa mātā “kiṃ me putto karotī”ti pucchitvā “idaṃ nāma devī”ti taṃ pavattiṃ sutvā “bālo mama putto, gacchatha, tassa ‘cūḷadvārānīpi pidhāya nagaraṃ uparundhatū’ti vadethā”ti. So mātu sāsanaṃ sutvā tathā akāsi. Nāgarāpi bahi nikkhamituṃ alabhantā sattame divase attano rājānaṃ māretvā tassa rajjaṃ adaṃsu. So imaṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṃ pathavī yojanamattaṃ ussannā, tāva niraye paccitvā catunnaṃ cūḷadvārānaṃ pidahitattā tato cuto tassā eva mātu kucchismiṃ paṭisandhiṃ gahetvā sattamāsādhikāni satta vassāni antokucchismiṃ vasitvā satta divasāni yonimukhe tiriyaṃ nipajji. Evaṃ, bhikkhave, sīvali, tadā nagaraṃ uparundhitvā gahitakammena ettakaṃ kālaṃ niraye paccitvā catunnaṃ cūḷadvārānaṃ pidahitattā tato cuto tassā eva mātu kucchiyaṃ paṭisandhiṃ gahetvā ettakaṃ kālaṃ kucchiyaṃ vasi. Navamadhuno dinnattā lābhaggayasaggappatto jātoti.

Punekadivasaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “aho sāmaṇerassa lābho, aho puññaṃ, yena ekakena pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ pañcakūṭāgārasatādīni katānī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, mayhaṃ puttassa neva puññaṃ atthi, na pāpaṃ, ubhayamassa pahīna”nti vatvā brāhmaṇavagge imaṃ gāthamāha -

“Yodha puññañca pāpañca, ubho saṅgamupaccagā;
Asokaṃ virajaṃ suddhaṃ, tamahaṃ brūmi brāhmaṇa”nti.

Khadiravaniyarevatattheravatthu navamaṃ.

10. Aññataraitthivatthu

99. Ramaṇīyānīti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto aññataraṃ itthiṃ ārabba kathesi.

Eko kira piṇḍapātiko bhikkhu satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā ekaṃ jiṇṇauyyānaṃ pavisitvā samaṇadhammaṃ karoti. Ekā nagarasobhinī itthī purisena saddhiṃ “ahaṃ asukaṭṭhānaṃ nāma gamissāmi, tvaṃ tattha āgaccheyyāsi”ti saṅketaṃ katvā agamāsi. So puriso nāgacchi. Sā tassa āgamanamaggaṃ olokenī taṃ adisvā ukkaṇṭhitvā ito cito ca vicaramānā taṃ uyyānaṃ pavisitvā theram pallaṅkaṃ ābhujitvā nisinnaṃ disvā ito cito ca olokayamānā aññaṃ kañci adisvā “ayañca puriso eva, imassa cittaṃ pamohessāmī”ti tassa purato ṭhatvā punappunaṃ nivatthasāṭakaṃ mocetvā nivāseti, kese muñcitvā bandhati, pāṇiṃ paharitvā hasati. Therassa saṃvego uppajjitvā sakalasārīraṃ phari. So “kiṃ nu kho ida”nti cintesi. Satthāpi “mama santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā ‘samaṇadhammaṃ karissāmī’ti gatassa bhikkhuno kā nu kho pavatti”ti upadhārento taṃ itthiṃ disvā tassā anācārakiriyaṃ, therassa ca saṃveguppattiṃ ṇatvā gandhakuṭiyaṃ nisinnova tena

saddhiṃ kathesi - “bhikkhu, kāmagavesakānaṃ aramaṇaṭṭhānameva vītarāgānaṃ ramaṇaṭṭhānaṃ hotī”ti. Evañca pana vatvā obhāsaṃ pharitvā tassa dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

99. “Ramaṇīyāni araṇṇāni, yattha na ramatī jano;
Vītarāgā ramissanti, na te kāmagavesino”ti.

Tattha araṇṇānīti supupphitataruvanaṣaṇḍapaṭimaṇḍitāni vimalasalilasampannāni araṇṇāni nāma ramaṇīyāni. Yatthāti yesu araṇṇesu vikaṣitesu padumavanesu gāmamakkhikā viya kāmagavesako jano na ramati. Vītarāgāti vigatarāgā pana khīṇāsavā nāma bhamaramadhukarā viya padumavanesu tathārūpesu araṇṇesu ramissanti. Kiṃ kārāṇā? Na te kāmapavesino, yasmā te kāmagavesino na hontīti attho.

Desanāvasāne so thero yathānisinnova saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇitvā ākāsenāgantvā thutiṃ karonto tathāgatassa pāde vanditvā agamāsīti.

Aññataraitthivatthu dasamaṃ.

Arahantavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattamo vaggo.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους. 7. Το κεφάλαιο για τον άξιο έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org